

FƏNN SILLABUSU
(işçi tədris proqramı)

İxtisasın şifri və adı: 6001018-Tarix müəllimliyi A/B

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

Fakültə: Tarix-coğrafiya və incəsənət

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: Orta əsrlər tarixi (Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmişdir. Bakı, 2002)

Kodu: İPF-B09

Tədris ili: I (2025-2026)

Semestr: II (yaz)

Tədris dili: Azərbaycan dili

Tədris yükü: Cəmi 180 saat. Auditoriya yükü 60 saat: (30 saat müəhazirə, 30 saat seminar)

Təhsiləmə forması: Əyani

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı: b\m Məmmədov Eldar Əsəd oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov 22

Məsləhət günləri və saati: I - gün, saat: 11.00-12.00; III - gün, saat: 16.00-17.00

E-mail ünvanı: mammadoveldarasad@mail.ru

III Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Mahmudov Y. Orta əsrlər tarixi. Bakı, 2012
2. Orta əsrlər tarixi. S.D.Skazkinin redaktəsile. Birinci cild. Tərcümə edən Y. Mahmudov. Bakı, 1988
3. Veysəlova V. Orta əsrlər tarixi (son orta əsrlər – yaxud yeni dövrün başlanğıcı). Gəncə, 2012
4. Mahmudov G. Orta əsrlər tarixi. Bakı, 1989
5. Quliyev Ə. Orta əsrlər tarixi. Bakı, 2012
6. Həsənov H. Avropanın Orta Əsrlər Tarixi. Bakı, 2020
7. Əhmədov V. Orta Əsrlər Avropasında Elmi və Mədəni İnkişaf. Bakı, 2021
8. Quliyev T. Orta Əsrlər Avropası: Xristianlıq və Feodalizm. Bakı, 2022

IV Rəkvizit fənlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən "Qədim dünya tarixi" fənninin tədrisinə ehtiyac vardır.

V Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Bu fənn Orta əsrlərdə xalqların həyatında baş verən dəyişiklikləri müxtəlif məlumatlar əsasında təhlil edərək öyrənir. Tarixi paralellər aparmaq yolu ilə ayrı-ayrı dövlətlərin inkişaf xüsusiyyətlərini müqayisə edir. Orta əsr xalqlarının tarixini mənbeşünaslıq və tarixşünaslıq baxımından əsaslandırır. Tarixi dövrləri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir, tarixi xüsusiyyətləri, hadisələri və faktları dövr baxımından qiymətləndirir, onlara münasibət bildirir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələr biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam açə bilir;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bezi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bezi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bezi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17 dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. Cəmi 60 saat.

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Mühazirə	Seminar	
1.	Mövzu: Erkən orta əsrlər (V-XI). Feodalizmin formalaşması Plan: 1. Quldarlıq quruluşunun böhranı və dağılması 2. Qərbi Avropada feodal münasibətlərinin yaranması Mənbə: [1, 2, 4]	2	2	
2.	Mövzu: Qərbi Roma imperiyasının süqutu. Barbar krallıqlarının yaranması Plan: 1. Qərbi Roma imperiyasının süqutu 2. Barbar krallıqlarının yaranması Mənbə: [3, 4, 5]	2	2	
3	Mövzu: Frank dövlətinin yaranması və inkişafı. Plan: 1. Xlodviq və Qallıyanın işğalı. Salıq qanunları 2. Karl Martell və onun benefisi islahatı. Gödək Pipin və Karolinqlərin hakimiyyətinin qanuniləşməsi	2	2	

	3. Frank imperiyası Mənbə: [5, 7, 8]			
4.	Mövzu: Bizans V-XV əsrlərdə. Plan: 1. Şərqi Roma imperiyasının yaranması. Bizans imperiyası Yustinianın hakimiyyəti illərində 2. Bizans - Osmanlı münasibətləri 3. Bizansın süqutu Mənbə: [1, 2, 8]	2	2	
5.	Mövzu: Qərbi Avropa IX-XI əsrlərdə Plan: 1. Fransa IX-XI əsrlərdə 2. İtaliya IX-XI əsrlərdə 3. Almaniya IX-XI əsrlərdə 4. İngiltərə IX-XI əsrlərdə Mənbə: [1, 2, 5]	2	2	
6.	Mövzu: Orta əsr Qərbi Avropa şəhərlərinin yaranması və inkişafı Plan: 1. Erkən orta əsrlər dövründə natural təsərrüfatın hökmranlığı 2. Qərbi Avropada sənətkarlığın kənd təsərrüfatından ayrılması və şəhərlərin yaranması Mənbə: [2, 3, 6]	2	2	
7.	Mövzu: Səlib (Xaç) yürüşləri. Plan: 1. Klermon yığıncağı və səlib (xaç) yürüşlərinin başlanması 2. IV səlib yürüşü və onun nəticələri 3. Səlib yürüşlərinin nəticələri Mənbə: [2, 5, 8]	2	2	
8.	Mövzu: Fransa və İngiltərə XII-XV əsrlərdə Plan: 1. Fransa XII-XV əsrlərdə. 2. Yüzlük müharibə 3. İngiltərə XII-XV əsrlərdə 4. İngiltərədə Uot Tayler üsyanı. Al və Ağ qızılgül müharibələri Mənbə: [1, 2, 4]	2	2	
9.	Mövzu: Almaniya, İtaliya, İspaniya və Portuqaliya XII-XV əsrlərdə Plan: 1. Almaniya XII-XV əsrlərdə 2. İtaliya XII-XV əsrlərdə 3. İspaniya və Portuqaliya XII-XV əsrlərdə Mənbə: [3, 4, 5]	2	2	
10.	Mövzu: Qərbi Avropada kapitalist münasibətlərinin meydana gəlməsi Plan: 1. Manufakturaların yaranması və əmtəə istehsalının artması 2. Kənd təsərrüfatında kapitalizmin yaranması Mənbə: [2, 3, 6]	2	2	
11.	Mövzu: Böyük coğrafi kəşflər və müstəmləkə sisteminin yaranması Plan: 1. Böyük coğrafi kəşflərlərin səbəbləri. Xristofor Kolumb.	2	2	

	2. Hindistana dəniz yolunun kəşfi. Portuqaliyanın müstəmləkə işğalları 3. Böyük coğrafi kəşflərin nəticələri Mənbə: [1, 2, 7]			
12.	Mövzu: Almaniya, İsveçrə və İspaniya XVI-XVII əsrin birinci yarısında Plan: 1. Almaniya XVI-XVII əsrin birinci yarısında. Reformasiya və kəndli müharibəsi 2. İsveçrədə Kalvinizm hərəkatı. Katolik kilsəsi və əksreformasiyası 3. İspaniya XVI-XVII birinci yarısında Mənbə:[2, 6, 8]	2	2	
13.	Mövzu: Niderland burjua inqilabı Plan: 1. Niderland burjua inqilabının səbəbləri və başlanması 2. 1572-ci il Bril üsyanı və inqilabın ikinci mərhələsi 3. 1609-cu il sülhü. Niderland burjua inqilabının tarixi əhəmiyyəti Mənbə: [1, 2, 3]	2	2	
14.	Mövzu: İngiltərə, Fransa və İtaliya XVI-XVII əsrin birinci yarısında Plan: 1. İngiltərə XVI-XVII əsrin birinci yarısında 2. Fransa XVI-XVII əsrin birinci yarısında 3. İtaliya XVI-XVII əsrin birinci yarısında Mənbə: [2, 3, 5]	2	2	
15.	Mövzu: Otuzillik müharibə (1618-1648) Plan: 1. Otuzillik müharibənin birinci (Çexiya) və ikinci (Danimarka) dövrü. Lübek sülhü 2. Otuzillik müharibənin üçüncü (İsveç) və dördüncü (Fransa-İsveç) dövrü. Vestval sülhü. Mənbə: [2, 5, 8]	2	2	
	Cəmi:	30 saat	30 saat	

XI. Fənn üzrə tələblər: Dövrün öyrənilməsində vacib mənbəşünaslıq və tarixşünaslıq materiallarını araşdıraraq təhlillər aparılmasını daha da asanlaşdırır. Orta əsr dünya tarixinin xronoloji çərçivəsini müəyyənləşdirməklə dövrün dünyanın tarixi inkişafında yeri müəyyənləşdirilməlidir. Tarix təliminin müasir innovativ texnologiyasının səciyyəvi xüsusiyyətlərini, məzmun və strukturu araşdırılmalıdır.

XII Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktik tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Orta əsrlərdə xalqların həyatında baş verən dəyişiklikləri bilir;
- Orta əsrlərdə xalqların həyatında baş verən hadisələri müxtəlif məlumatlar əsasında təhlil edir;
- Tarixi paralellər aparmaq yolu ilə ayrı-ayrı dövlətlərin inkişaf xüsusiyyətlərini müqayisə edir;
- Orta əsr xalqlarının tarixini mənbəşünaslıq və tarixşünaslıq baxımından əsaslandırır;
- Tarixi dövrləri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir,
- Tarixi şəxsiyyətləri, hadisələri və faktları dövr baxımından qiymətləndirir və onlara münasibət bildirir.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV. Kollokvium sualları

I Kollokvium sualları

1. Quldarlıq quruluşunun böhranı və dağılması
2. Qərbi Avropada feodal münasibətlərinin yaranması
3. Qərbi Roma imperiyasının süqutu
4. Barbar krallıqlarının yaranması
5. Xlodviq və Qallıyanın işğalı. Salik qanunları
6. Karl Martell və onun benefisi islahatı. Gödək Pipin və Karolinqlərin hakimiyyətinin qanunlaşması
7. Frank imperiyası
8. Şərqi Roma imperiyasının yaranması. Bizans imperiyası Yustinianın hakimiyyəti illərində
9. Bizans - Osmanlı münasibətləri
10. Bizansın süqutu
11. Fransa IX-XI əsrlərdə
12. İtaliya IX-XI əsrlərdə
13. Almaniya IX-XI əsrlərdə
14. İngiltərə IX-XI əsrlərdə
15. Erkən orta əsrlər dövründə natural təsərrüfatın hökmranlığı

II Kollokvium sualları

1. Qərbi Avropada sənətkarlığın kənd təsərrüfatından ayrılması və şəhərlərin yaranması
2. Klermon yığıncağı və səlib (xaç) yürüşlərinin başlanması
3. IV səlib yürüşü və onun nəticələri
4. Səlib yürüşlərinin nəticələri
5. Fransa XII-XV əsrlərdə.
6. Yüzillik müharibə
7. İngiltərə XII-XV əsrlərdə
8. İngiltərədə Uot Tayler üsyanı. Al və Ağ qızılgül müharibələri
9. Almaniya XII-XV əsrlərdə
10. İtaliya XII-XV əsrlərdə
11. İspaniya və Portuqaliya XII-XV əsrlərdə
12. Manufakturaların yaranması və əmtəə istehsalının artması
13. Kənd təsərrüfatında kapitalizmin yaranması
14. Böyük coğrafi kəşflərlərin səbəbləri. Xristofor Kolumb.
15. Hindistana dəniz yolunun kəşfi. Portuqaliyanın müstəmləkə işğalları

XVI. İmtahan sualları:

1. Quldarlıq quruluşunun böhranı və dağılması
2. Qərbi Avropada feodal münasibətlərinin yaranması
3. Qərbi Roma imperiyasının süqutu
4. Barbar krallıqlarının yaranması
5. Xlodviq və Qallıyanın işğalı. Salik qanunları
6. Karl Martell və onun benefisi islahatı. Gödək Pipin və Karolinqlərin hakimiyyətinin qanunlaşması
7. Frank imperiyası
8. Şərqi Roma imperiyasının yaranması. Bizans imperiyası Yustinianın hakimiyyəti illərində
9. Bizans - Osmanlı münasibətləri
10. Bizansın süqutu
11. Fransa IX-XI əsrlərdə
12. İtaliya IX-XI əsrlərdə
13. Almaniya IX-XI əsrlərdə
14. İngiltərə IX-XI əsrlərdə
15. Erkən orta əsrlər dövründə natural təsərrüfatın hökmranlığı
16. Qərbi Avropada sənətkarlığın kənd təsərrüfatından ayrılması və şəhərlərin yaranması
17. Klermon yığıncağı və səlib (xaç) yürüşlərinin başlanması
18. IV səlib yürüşü və onun nəticələri
19. Səlib yürüşlərinin nəticələri
20. Fransa XII-XV əsrlərdə.
21. Yüzillik müharibə

22. İngiltərə XII-XV əsrlərdə
23. İngiltərədə Uot Tayler üsyanı. Al və Ağ qızılgül müharibələri
24. Almaniya XII-XV əsrlərdə
25. İtaliya XII-XV əsrlərdə
26. İspaniya və Portuqaliya XII-XV əsrlərdə
27. Manufakturaların yaranması və əmtəə istehsalının artması
28. Kənd təsərrüfatında kapitalizmin yaranması
29. Böyük coğrafi kəşflərin səbəbləri. Xristofor Kolumb.
30. Hindistana dəniz yolunun kəşfi. Portuqaliyanın müstəmləkə işğalları
31. Böyük coğrafi kəşflərin nəticələri
32. Almaniya XVI-XVII əsrin birinci yarısında. Reformasiya və kəndli müharibəsi
33. İsveçdə Calvinizm hərəkatı. Katolik kilsəsi və əksreformasiyası
34. Niderland burjua inqilabının səbəbləri və başlanması
35. 1572-ci il Bril üsyanı və inqilabın ikinci mərhələsi
36. İngiltərə XVI-XVII əsrin birinci yarısında
37. Fransa XVI-XVII əsrin birinci yarısında
38. İtaliya XVI-XVII əsrin birinci yarısında
39. Otuzillik müharibənin birinci (Çexiya) və ikinci (Danimarka) dövrü.
40. Otuzillik müharibənin üçüncü (İsveç) və dördüncü (Fransa-İsveç) dövrü.

Orta əsrlər tarixi fənninin sillabusu **6001018-Tarix müəllimliyi** ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən 2002-ci ildə təsdiq edilmiş fənn proqramı əsasında tərtib olunmuşdur.

Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (13 fevral 2026-cı il, protokol № 6).

Fənn müəllimi : _____ B/m E.Ə.Məmmədov

Kafedra müdiri : _____ dos. K.F.Mahmudov